

Årsrapport 2020

Funktionshinderinspektörer

[stockholm.se](https://www.stockholm.se)

Årsrapport 2020

Funktionshinderinspektörer

Dnr: 3.4.2-489/2020

Utgivningsdatum: Februari 2021

Utgivare: Socialförvaltningen Avdelningen för stadsövergripande
sociala frågor

Kontaktperson: Lotta Hedstad och Carina Gillgren

Sammanfattning

Under 2020 har funktionshinderinspektörerna genomfört två kvalitetsgranskningar inom verksamhetsområdet funktionsnedsättning som har redovisats i varsin rapport.

Kvalitetsgranskningen avseende handläggning av insatser för personer tillhörande personkrets 2 enligt LSS omfattade stadsdelsförvaltningarna Farsta, Hägersten-Liljeholmen, Hässelby-Vällingby och Kungsholmen. Totalt granskades 74 ärenden, 27 kvinnor och 47 män. Kvinnor utgjorde 36 procent och män 64 procent av de granskade ärendena. Av totalt 30 beslut om boende, både LSS och SoL, utgjorde bistånd enligt SoL en tredjedel av boendebesluten. Samtliga verksamheter förde i granskningen fram frågan om bostäder för målgruppen som den största utmaningen i arbetet.

Kvalitetsgranskningen avseende personlig assistans var delvis en uppföljning av granskningen på samma tema som funktionshinderinspektörerna genomförde under 2016. Totalt omfattade granskningen sex stadsdelsförvaltningar, de tre stadsdelsförvaltningarna Skärholmen, Spånga-Tensta och Södermalm som granskades tidigare samt stadsdelsförvaltningarna Enskede-Årsta-Vantör, Norrmalm och Rinkeby-Kista. Totalt granskades 134 ärenden, 62 kvinnor och 72 män, vilket motsvarar 46 respektive 54 procent.

Granskningen visade att flera av de granskade stadsdelsförvaltningarna arbetat aktivt med 2016 års granskningsresultat. Flera av utvecklingsområdena från 2016 kunde lyftas fram som styrkor i verksamheterna i årets uppföljande granskning. Det har bland annat skett en tydlig förbättring avseende hantering av journalföring mellan årets granskning och den tidigare granskningen.

I årets båda granskningar var totalt 32 vuxna personer föräldrar till minderåriga barn. Granskningsresultatet visar att fortsatt utvecklingsarbete behövs och att barnrättsperspektivet i handläggningen av insatser som rör vuxna behöver stärkas. Samarbete med anhöriga och företrädare är av stor vikt för målgrupper som har svårigheter att både beskriva de egna förmågorna och behovet av stöd. Att regelbundet erbjuda, informera om och ge stöd till anhöriga är ett angeläget område att fortsatt fokusera på.

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Inledning	5
Granskningar under 2020	7
Samordning, insatser och delaktighet i handläggningen av personkrets 2 enligt LSS	7
Rättssäkerhet och likställighet i handläggning av personlig assistans - uppföljning av tidigare granskning.....	8
Analys	9
Trygghet och säkerhet.....	9
Självbestämmande och integritet	10
Helhetssyn och samordning	12
Tillgänglighet.....	13
Kunskapsbaserad verksamhet och effektivitet	14
Uppföljning av tidigare granskningar	15
Slutord	18
Planering 2021	18

Inledning

Stockholms stads funktionshinderinspektörer har uppgiften att utifrån kommunstyrelsens instruktioner granska kvalitet i biståndsbedömda insatser för personer med funktionsnedsättning som handläggs enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Arbetet utgår från lagstiftning, förordningar och föreskrifter liksom stadens riktlinjer inom området. Granskningar genomförs utifrån en granskningsmodell som baseras på kvalitetskriterier framtagna av Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och regioner (SKR) under 2010. Uppdraget har ett generellt brukarperspektiv. För att ta del av olika målgruppers angelägna frågor hålls kontinuerlig kontakt med brukarorganisationer. I samband med aktgranskning görs en genomgång av de interna processerna genom att ta del av rutiner och policydokument. Bevakning av likställigheten över staden samt spridning av goda exempel från de granskade verksamheterna är en viktig del i arbetet. Syftet är att stimulera verksamheternas utvecklings- och kvalitetsarbete. Jämställdhet mellan könen och barnrättsperspektivet ska i möjligaste mån belysas och lyftas fram.

Resultatet av genomförd granskning återförs till medarbetare och chefer i dialogform innan granskningsrapport fastställs av socialnämnden. Därefter vidarebefordras rapporten till samtliga stadsdelsnämnder. En årsrapport avges till socialnämnden samt kommunstyrelsen och dess råd för funktionshinderfrågor.

Socialstyrelsen definierar kvalitet i SOSFS 2011:9. Kvalitet innebär att en verksamhet uppfyller de krav och mål som gäller för verksamheten enligt lagar och andra föreskrifter inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och stöd och service till vissa funktionshindrade och beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter.

I både SoL och LSS finns kvalitetsparagrafer. I 3 kap 3 § SoL framgår:

”Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet. För utförande av uppgifter inom socialtjänsten skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.”

Av 6 § LSS framgår:

”Verksamheten enligt denna lag skall vara av god kvalitet och bedrivas i samarbete med andra berörda samhällsorgan och myndigheter. Verksamheten skall vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde skall i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. För verksamheten enligt denna lag skall det finnas den personal som behövs för att ett gott stöd och en god service och omvårdnad skall kunna ges.”

Socialtjänsten styrs av lagstiftning och nationella styrdokument. God kvalitet inom socialtjänsten kräver en samsyn och för att uppnå det är definitioner nödvändiga. Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Regioner har arbetat fram definitioner på sex kvalitetsområden utifrån lagstiftningens kvalitetsparagrafer:

- **Trygghet och säkerhet**

Trygghet och säkerhet innebär att stöd och insatser utförs enligt gällande regelverk. De är förutsägbara och det finns möjlighet till insyn. Risk för kränkning, försummelse, fysisk eller psykisk skada förhindras genom förebyggande arbete.

- **Självbestämmande och integritet**

Självbestämmande och integritet innebär att den enskilde är delaktig, har inflytande och ges möjlighet till egna val.

- **Tillgänglighet**

Tillgänglighet innebär att det är lätt att få kontakt med socialtjänsten och vid behov få del av stöd och insatser inom rimlig tid. Information och kommunikation är begriplig och anpassad efter olika grupper och individers behov. Kommunikationen mellan den enskilde och professionen präglas av ömsesidighet och dialog.

- **Helhetssyn och samordning**

Helhetssyn utgår från den enskildes samlade livssituation. Då den enskilde har behov av stöd och insatser som bedrivs inom olika verksamheter eller av olika utförare och professioner är dessa samordnade. Det finns en tydlig ansvarsfördelning och stöd och insatser präglas av kontinuitet.

- **Kunskapsbaserad verksamhet**

Kunskapsbaserad verksamhet innebär att tjänsterna utförs i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Den enskildes egna erfarenheter tas till vara.

- **Effektivitet**

Effektivitet innebär att resurserna utnyttjas på bästa sätt för att uppnå uppsatta mål för verksamheten.

Granskningar under 2020

Under 2020 har funktionshinderinspektörerna genomfört två kvalitetsgranskningar inom verksamhetsområdet funktionsnedsättning. Granskningarna har redovisats i två rapporter under året, Samordning, insatser och delaktighet i handläggningen av personkrets 2 enligt LSS (dnr 3.4.2-706/2019) och Rättssäkerhet och likställighet i handläggning av personlig assistans - uppföljning av tidigare granskning (dnr 3.4.2-404/2020).

Samordning, insatser och delaktighet i handläggningen av personkrets 2 enligt LSS

I personkrets 2 enligt LSS ingår personer som i vuxen ålder fått en hjärnskada med ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder som följd. Kvalitetsgranskningen omfattade stadsdelsförvaltningarna Farsta, Hägersten-Liljeholmen, Hässelby-Vällingby och Kungsholmen. Senaste ansökan, utredning, beslut, beställning och journalanteckningar granskades i digital personakt i stadens ärendesystem Paraplyet. Granskningen omfattade totalt 74 ärenden, 27 kvinnor och 47 män. Kvinnor utgjorde 36 procent och män 64 procent av de granskade ärendena. Granskningen visade att antalet män som är aktuella för insatser är betydligt fler än antalet kvinnor. Det överensstämmer med den nationella statistiken där män är nära dubbelt så många som kvinnor i personkrets 2.¹

Totalt fanns 60 aktuella DUR-utredningar. Granskningen visade att DUR utredningsmaterial är väl implementerat. Många av de granskade utredningarna var välskrivna, uppdaterade och innehöll relevant information om den enskilde. För att en utredning ska betraktas som fullständig behöver det finnas information inom samtliga livsområden. Om den enskilde inte velat svara på vissa frågor ska det framgå av utredningen.

Granskningen visade att den vanligaste insatsen enligt LSS för målgruppen är daglig verksamhet som var beviljad till 55 personer och därefter bostad med särskild service som var beviljad till 21 personer. Den vanligaste insatsen enligt SoL var hemtjänst vilket 17 personer var beviljade. Av totalt 30 beslut om boende, både LSS och SoL, utgjorde bistånd enligt SoL en tredjedel av boendebesluten. Granskningen visade att samtliga verksamheter för fram frågan om bostäder för målgruppen som den största utmaningen i arbetet.

¹ Insatser till kvinnor och män med funktionsnedsättning Kartläggning och analys av könsskillnader inom LSS och SoL, Socialstyrelsen 2011.

Rättssäkerhet och likställighet i handläggning av personlig assistans - uppföljning av tidigare granskning

Granskningen var en delvis uppföljning av granskningen på samma tema som funktionshinderinspektörerna genomförde 2016 med tillägg av ytterligare frågeställningar. Totalt omfattade granskningen sex stadsdelsförvaltningar, de tre stadsdelsförvaltningarna Skärholmen, Spånga-Tensta och Södermalm som granskades tidigare samt stadsdelsförvaltningarna Enskede-Årsta-Vantör, Norrmalm och Rinkeby-Kista. Granskningen omfattade både bifall och avslag för vuxna personer över 18 år där beslut fattats under 2019 och 2020. Fokus lades på senaste beslut och utredning. Sammantaget granskades 134 ärenden, 62 kvinnor och 72 män, vilket motsvarar 46 procent kvinnor och 54 procent män.

Granskningen visade att antalet män som är aktuella för insatsen personlig assistans är något fler än antalet kvinnor. Procentuellt sett är fördelningen mellan könen samma som för det totala antalet verkställda beslut avseende personlig assistans i staden 2019.² Fler män än kvinnor i granskningen tillhör den yngre åldersgruppen. Förklaringen till övervikten av män i den yngre åldersgruppen brukar anges som att fler män än kvinnor får diagnoser som omfattas av personkrets 1 och pojkar och män får diagnos tidigare i livet än flickor och kvinnor. Dubbelt så många män som kvinnor omfattas av personkrets 2. En utjämning av skillnaderna mellan könen i de yngre åldersgrupperna sker i takt med stigande ålder.

Granskningen visade att aktuella DUR-utredningar fanns i majoriteten av ärendena. Det förekom att utredningar var svårlästa och ibland onödigt långa beroende på hur information som tillförts dem hanterats. Samtidigt fanns många goda exempel på bra disposition och hantering av all information som ska ingå i utredningen på ett överskådligt och läsbart sätt. Det har skett en positiv utveckling av att utredningar i högre utsträckning än tidigare ger en helhetsbild av den enskilde. Detta genom att exempelvis den enskildes resurser och önskemål lyfts fram och går att utläsa av utredningen.

Att säkerställa att enhetens samlade kompetens för att handlägga insatsen personlig assistans finns att tillgå för varje medarbetare är av stor vikt. Då det totala antalet ärenden som rör personlig

² Socialtjänstrapport 2019 En beskrivning av socialtjänsten i Stockholms stad, dnr 3.1.1707/2019, socialförvaltningen 2020.

assistans är få sett till den totala ärendemängden på varje enhet kan det för många handläggare gå lång tid mellan varje gång ett ärende handläggs. Det är positivt att samtliga verksamheter redogjorde för särskilda rutiner och arbetssätt för att handlägga personlig assistansärenden som ofta är komplexa och omfattande.

Analys

I avsnittet följer en sammanfattande analys av årets granskningsresultat utifrån kvalitetsområdena trygghet och säkerhet, självbestämmande och integritet, helhetssyn och samordning, tillgänglighet samt kunskapsbaserad verksamhet och effektivitet. Vissa teman går in i varandra och de är redovisade under det kvalitetsområde där temat bäst passar in.

Trygghet och säkerhet

Årets granskningar visade att det fanns aktuella DUR-utredningar i majoriteten av ärendena. Användandet av DUR bidrar till en likställighet i staden och en trygghet för den enskilde att utredning sker med samma verktyg oavsett var i staden hen bor och ansöker om insatser. Det förekom att utredningar inte var fullständiga och som tidigare nämnts är det viktigt att det framgår om den enskilde inte velat eller kunnat svara på vissa frågor istället för att det saknas text under vissa rubriker.

I granskningen av personkrets 2 fanns det ett antal ärenden där journalföringen var knapphändig eller saknades till viss del. Det kunde vara att endast inkommande mail från anhöriga förts in i journalen men inte den utgående korrespondensen från handläggare. Det skapar då en svårighet att veta vilka åtgärder som vidtagits eller hur olika frågeställningar hanterats vilket i sin tur försvårar att kunna följa ärendet över tid. Hägersten-Liljeholmen och Kungsholmen lyftes som goda exempel på att det fanns löpande journalföring i de granskade ärendena. Efterhandsregistrering av journaler förekom inte i något av de granskade ärendena.

Det är enligt Justitieombudsmannen (JO) acceptabelt med lång handläggningstid i komplexa ärenden rörande personlig assistans enligt LSS där exempelvis intyg och utlåtanden behöver inhämtas.³ Lång handläggningstid innebär att tiden från inkommen ansökan till att beslut fattas i ärendet överstiger fyra månader. En lång handläggningstid behöver dock inte innebära att handläggningen varit långsam eller att det finns något att anmärka på i hanteringen

³ Justitieombudsmannen, JO Dnr 7477-2017.

av ärendet. Långsam handläggning innebär att handläggningstiden överstiger fyra månader men att den inte fortskridit i den takt den borde gjort samt att det inte går att utläsa av journalföringen att ett aktivt utredningsarbete pågått.

Det fanns ärenden i granskningen av personlig assistans där handläggningstiden översteg angivna fyra månader och det förekom både lång handläggningstid och långsam handläggning. Löpande journalföring visade utredningsaktivitet i ärendena i Enskede-Årsta-Vantör, Norrmalm, Spånga-Tensta och Södermalm och i dessa ärenden rörde det sig alltså om lång handläggningstid.

Inspektörernas granskning 2016 visade en förekomst av långsam handläggning i Skärholmen. Den uppföljande granskningen visade på långsam handläggning av ärendena i Skärholmen och Rinkeby-Kista. Flertalet månader mellan registrerade journalanteckningar och avsaknad av journalanteckningar som visade på utredningsaktivitet gör att det i dessa ärenden rör sig om en långsam handläggning.

Granskningen 2016 visade att det fanns brister i journalföringen i de då granskade stadsdelsförvaltningarna. Det förekom att journalföring saknades under långa perioder, att den var knapphändig eller att den var efterhandsregistrerad. Det gjorde att det var svårt att följa ärendena över tid. I den uppföljande granskningen fanns det löpande journalföring i en stor del av ärendena. Där det saknades löpande journalföring var det framförallt i ovan nämnda ärenden med långsam handläggning då det tagit mer än fyra månader från att ansökan inkommit till att beslut fattats i ärendet. Det förekom ingen efterhandsregistrering av journaler i granskningen och det har på det stora hela skett en tydlig förbättring avseende hanteringen av journalföringen i individärenden.

Självbestämmande och integritet

Det behöver framgå i utredningen och i journalen hur den enskilde har beretts möjlighet att komma till tals. Om den enskilde inte har uttryckt en egen uppfattning om sina behov ska även det dokumenteras. Det finns en fara i att enskilda inte kommer till tals när anhöriga är företrädare eller assistansanordnare är ombud. Det är av stor vikt att den enskildes bästa är i fokus och att det finns en uppmärksamhet på om det finns risk för att så inte är fallet.

Granskningarna kan inte belägga att det är svårare att utreda och ställa frågor när enskildas anhöriga är god man eller förvaltare. Det är dock viktigt att betona att det behöver säkerställas att frågor i

utredning inte väljs bort och inte ställs när den enskildes anhöriga är företrädare och för personens talan.

I båda granskningarna har inspektörerna lyft fram att handläggare kan behöva ställa frågor som de själva anser är obekväma för att få underlag till utredningen. Det kan omfatta att ställa frågor om våld och våldsutsatthet. Inom verksamhetsområdet funktionsnedsättning ingår inte frågor om våld och våldsutsatthet i DUR-materialet. Om frågor om våld ställs till den enskilde ska det inte tillföras utredningen enligt stadens anvisningar. Samtidigt finns forskning som visar att fler personer med funktionsnedsättning är utsatta för våld eller hot om våld jämfört med befolkningen i övrigt. Kvinnor med funktionsnedsättning har en högre våldsutsatthet än andra kvinnor. Oavsett hur frågor om våld hanteras är det viktigt att rutiner för att uppmärksamma och hantera förekomst av våld i nära relationer är kända och tillämpas av handläggare inom verksamhetsområdet. Det gäller även för barn som bevittnat våld. Rutiner och korrekt hantering för anmälan till barn- och ungdomsenhet behöver vara väl känt hos alla som arbetar med vuxna som har minderåriga barn i hushållet.

Båda granskningarna har visat på flertalet goda exempel med tydlig och lättillgänglig information om fullmakt och samtycke till kontakt med anhöriga och företrädare. Uppgifterna har funnits i beskrivningsrutan i Paraplyet och i aktuell DUR-utredning. Det finns även exempel på att kontakter med andra har tagits trots att uppdaterade uppgifter om fullmakt och samtycke saknats i akten.

Fullmakter och sekretessmedgivanden ska vara tydligt och lättillgängligt dokumenterat i Paraplyet. Det ska inte råda någon tvekan om vilka kontakter som får tas med det privata och professionella nätverket kring den enskilde. Registerutdrag för god man eller förvaltare ska begäras in och det är lämpligt att dokumentera vilka områden (bevaka rätt, förvalta egendom, sörja för person) som företrädarskapet omfattar. Den enskilde ska kunna vara trygg med att uppgifter om personliga förhållanden som lyder under sekretesslagstiftning hanteras korrekt och inte lämnas ut om fullmakt saknas.

Sedan 2018 finns lagen om framtidsfullmakter (2017:310). Lagen innebär att en person kan ge någon annan fullmakt att i framtiden företräda den. Fullmakten blir aktuell om personen inte längre kan företräda sig själv på grund av sjukdom, försvagat hälsotillstånd eller något dylikt förhållande. Tingsrätten beslutar då om att framtidsfullmakten ska träda i kraft. Den med framtidsfullmakt kan

för personens räkning ansöka om stöd enligt SoL eller LSS samt exempelvis ersättningar från Försäkringskassan. Socialtjänsten skulle i högre utsträckning idag kunna informera enskilda och deras anhöriga om vad framtidsfullmakt innebär och hur sådan kan upprättas. Genom information möjliggörs det ytterligare för enskilda att göra informerade val kring sin nuvarande och framtida situation.

Helhetssyn och samordning

Helhetsbilden omfattar att den enskilde kan vara förälder till ett eller flera minderåriga barn. I årets båda granskningar var totalt 32 personer föräldrar till minderåriga barn. Det är av vikt att det framgår tydligt i dokumentationen om den enskilde har barn eller inte och om barnet eller barnen bor helt eller delvis hos den vuxne. De granskade verksamheterna redogör för ett pågående arbete med barnrättsperspektivet. Det är positivt att det finns mallar, rutiner och att det görs både stickprov och kollegiegranskningar i syfte att se förekomst av och innehåll i barnkonsekvensanalyser. Ett omfattande utvecklingsarbete har bedrivits under de senaste åren.

I ett antal av årets granskade ärenden där det fanns minderåriga barn saknades det dock information om barnets situation, hur barnet påverkas av den vuxnes situation och behov av stöd samt om stöd och information getts till barnet för egen del. Det visar att fortsatt implementering av stadens stödmaterial för barnrättsperspektiv inom socialtjänsten behövs inom verksamhetsområdet.

Barnrättsperspektivet i handläggningen av ärenden som rör vuxna behöver stärkas och är ett fortsatt angeläget utvecklingsområde för att ytterligare stärka kvaliteten i arbetet.

I många av de granskade ärendena saknades uppgifter om den enskildes anhöriga. Det är relevant att ställa frågor och ta reda på mer om den enskildes situation och hur nätverket ser ut runt den enskilde i samband med utredning och uppföljning. Många anhöriga är även god man eller företrädare för den enskilde. I flera ärenden rörande personlig assistans var den enskildes anhöriga även anställda som assistenter. Det kan vara svårt att dra gränsen mellan anställning och annan hjälp och stöd i vardagen som ges av anhörig. Anhöriga tar ett stort ansvar och riskerar att bli utmattade och det är kanske ofrånkomligt att det blir en sammanblandning av arbetet som personlig assistent och att vara anhörig. Att återkommande ge information om vilket stöd som finns att tillgå för anhöriga är en viktig del av socialtjänstens serviceskyldighet.

En samordnad individuell plan (SIP) ska upprättas tillsammans med den enskilde om insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård behöver samordnas. Bestämmelser om SIP fördes in i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen under 2010. Lagstiftningen innebär att både kommun och region är skyldiga att upprätta en SIP om de bedömer att insatserna behöver samordnas. En fungerande samverkan förenklar för den enskilde och dess närstående då de inte behöver lägga ner tid och energi på att själva samordna olika insatser som ges av kommunen eller regionen. En SIP ska alltid upprättas tillsammans med den person som har behov av insatserna oavsett personens ålder eller problematik. Planen ska tydliggöra vem som gör vad och när.

En person i granskningen avseende personkrets 2 och sju personer i granskningen avseende personlig assistans hade en aktuell SIP. Några ytterligare personer hade tidigare haft SIP men planerna var inte längre aktuella. Ingen person hade en individuell plan enligt LSS. Det behöver i högre utsträckning framgå av dokumentationen i ärendena att den enskilde och eventuella företrädare har fått information om och erbjudits en individuell plan.

Den låga förekomsten av planer skulle kunna förstås som att personerna i granskningen har etablerade och fungerande kontakter. Att det inte finns akuta frågor i samarbetet som behöver lösas kan vara en anledning till att frågan om SIP inte blir aktuell. Om samtliga aktörer vet vem som gör vad kan behovet av samverkan upplevas som mindre av det professionella nätverket.

För att säkerställa att insatser utförs i enlighet med den enskildes önskemål och behov är det av stor vikt att det finns en planering för beviljade insatser. Det är viktigt att ha en samsyn och att planeringen är känd av samtliga inblandade. Inspektörerna anser att SIP är ett viktigt verktyg för samverkan där det finns vinster med att använda det i högre utsträckning. Vinsterna handlar både om att samordna det professionella nätverket kring den enskilde och att delaktiggöra den enskilde i sin planering av vård och stöd.

Tillgänglighet

Kommunen har en serviceskyldighet som omfattar att lämna upplysningar, vägledning och råd till enskilda. Hjälpens ska ges så att den enskilde kan tillvarata sina intressen och lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet (Förvaltningslagen 6 §).

I granskningen av personkrets 2 framkom det tydligt att samtliga verksamheter anser att frågan om bostäder för målgruppen som den största utmaningen i arbetet. Det som framkommit i granskningen överensstämmer med stadens boendeplan och flera av de förslagen som lyfts fram i boendeplanen har förts fram i samtalen med ledningen i de granskade stadsdelsförvaltningarna. Eftersom antalet personer på varje förvaltning är få och behoven varierande inom målgruppen krävs ett stadsövergripande arbete för att säkerställa att behovet av bostäder tillgodoses för målgruppen.

Inspektörerna har i samband med tidigare granskningar påtalat vikten av att personer som omfattas av LSS får information om sina rättigheter även om de beviljas insatser enligt SoL. Granskningen av personkrets 2 visade att av totalt 30 boendebeslut utgjorde bistånd enligt SoL en tredjedel. Om den enskilde beviljas boende enligt SoL behöver det säkerställas att information ges om insatser enligt LSS som exempelvis daglig verksamhet. En person som beviljas insats enligt SoL och är i behov av ledsagning har rätt att få information om och ansöka om ledsagarservice enligt LSS och är inte automatiskt hänvisade till ledsagning enligt SoL. LSS är en rättighetslag som har företräde framför SoL.

För att skyldigheten att dokumentera ska uppfylla sitt syfte krävs att dokumentationen innehåller tillräcklig, väsentlig och korrekt information.⁴ Den DUR-utredning som görs i samband med ansökan om insats innehåller som tidigare nämnts ett antal livsområden. Utredningen ska inte vara mer omfattande än vad som krävs men en mängd information ska tillföras vilket ställer krav på den som skriver. Utredningar avseende personlig assistans är generellt sett längre än andra utredningar och innehåller både mer information och en omfattande tidsberäkning för insatsen vid bifall.

Kontakter i ärendena sker ofta via juridiska ombud och ett beslut om insats ska hålla för en rättslig prövning då de inte sällan överklagas till högre instans. Utredning och beslut ska på samma gång vara tillgängliga och möjliga att läsa och förstå för den enskilde. Det kan konstateras att det är en utmaning att balansera språket så att det både är juridiskt korrekt och lättillgängligt samt läsbart för den enskilde.

Kunskapsbaserad verksamhet och effektivitet

Ärendedragning i olika gruppkonstellationer är att föredra då det blir en kompetenssäkring för hela arbetsgruppen och en garant för

⁴ Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, Socialstyrelsen 2015.

att kompetens finns bland alla medarbetare. Om ärendedragning av olika anledningar istället endast sker enskilt blir det inte ett lärande för alla. Samarbeten och kunskapsutbyten mellan stadsdelsförvaltningarnas chefer och medarbetare är viktiga delar i arbetet med likställighet. Det ska inte variera mellan stadsdelsförvaltningarna kring hur exempelvis bedömningar om personkretstillhörighet går till och hur rätten till insatser bedöms. Det är positivt att samtliga verksamheter redogjort för särskilda rutiner och arbetssätt för att handlägga personlig assistansärenden som ofta är komplexa och omfattande.

När inspektörerna granskade personlig assistans 2016 uppmärksammades det att personalomsättningen i flera av verksamheterna var hög. I årets uppföljande granskning har denna avtagit. Samtliga stadsdelsförvaltningar vittnade i årets granskning om en minskad omsättning av personal och att det är lättare att rekrytera med många kvalificerade sökande till lediga tjänster.

Sammanfattningsvis visade årets granskning av personlig assistans att flera av de granskade stadsdelsförvaltningarna arbetat aktivt med 2016 års granskningsresultat. Flera av utvecklingsområdena 2016 kunde lyftas fram som styrkor i verksamheterna i årets uppföljande granskning. Det är positivt att inspektörernas granskningar kan utgöra ett stöd i att synliggöra utvecklingsområden och utgöra en grund för verksamheternas fortsatta utvecklingsarbete.

Uppföljning av tidigare granskningar

Funktionshinderinspektörerna gör en uppföljning i berörd verksamhet cirka sex månader efter genomförd granskning. Uppföljningen ger tillfälle till utvärdering och reflektion för såväl berörd verksamhet som för inspektörer. I denna årsrapport redovisas de uppföljningar som genomförts under 2020 som avser granskningar genomförda under 2019. Uppföljningarna under 2020 har gjorts genom att inhämta skriftliga underlag från respektive verksamhet.

Granskningen på tema helhetssyn och samordning i stödet till enskilda 18 till 30 år inom socialpsykiatri genomfördes våren 2019 vid beställarenheterna för socialpsykiatri i Norrmalm, Spånga-

Tensta och Farsta stadsdelsförvaltningar samt Enheten för hemlösa vid socialförvaltningen.⁵

I Norrmalm har enheten under året upprättat en handlingsplan utifrån de utvecklingsområden som framkom i granskningen. Utifrån enhetens egen aktgranskning har ytterligare utvecklingsområden lagts till handlingsplanen. Handlingsplanen har löpande använts och följts upp vid ärendedragningar och interna utvecklingsmöten. Bland annat har arbetsgruppen arbetat kring anhöriga genom att både diskutera hur information om anhörigstöd ska ges och dokumenteras och genom att förvaltningens anhörigkonsulent bjudits in och träffat arbetsgruppen. Arbetet med unga vuxna har varit ett fortsatt aktuellt tema under 2020. Särskilt fokus har lagts på hur arbetet kan ske preventivt med försök hitta arbetssätt för att hindra att enskilda fastnar i att bli beroende av socialtjänstens insatser.

Spånga-Tensta har bedrivit ett utvecklingsarbete genom att utöka den egna kollegiala granskningsnyckeln så att alla nödvändiga uppgifter säkerställs i dokumentationen i personakterna. Bland annat har enheten förstärkt arbetet med barnkonsekvensanalyser, anhörigperspektiv och att i högre utsträckning fattat längre beslut om insatser. Enheten provar även nya typer av mallar för ärendedragning där mallarna anpassas till den insats som ska bedömas för att på så sätt säkerställa att alla nödvändiga uppgifter finns med i utredningen. Vidare pågår ett arbete med att tydligare formulera långsiktiga planeringar för den enskilde i bedömningen av rätten till insats.

I Farsta har tydligare rutiner för bedömning och uppföljning tagits fram utifrån att granskningen visade att det skedde relativt lite samverkan med andra kring arbete och försörjning för målgruppen. Fokus har lagts på dokumentation, den enskildes delaktighet i utredningsförfarandet samt ökad tillgänglighet hos handläggarna. Vidare har arbetet med barnkonsekvensanalyser kommit igång sedan granskningen genomfördes.

Enheten för hemlösa har lyft och diskuterat frågan om insatsen kontaktperson. Vid ansökan om kontaktperson kan enheten köpa in insatsen externt och det tillvägagångssättet är nu känt bland medarbetarna. Även frågan om anhörigstöd har diskuterats och det

⁵ *Helhetssyn och samordning - stödet till enskilda 18 till 30 år aktuella inom socialpsykiatri, Norrmalm, Spånga-Tensta och Farsta stadsdelsnämnder samt Enheten för hemlösa, Funktionshinderinspektörer 2019, dnr 3.4.2-587/2018, socialförvaltningen 2019.*

har tydliggjorts att den enskildes anhöriga vid behov ska länkas till anhörigkonsulent i den stadsdelsförvaltning eller kommun där den anhöriga är bosatt. Efter granskningen har ett ökat fokus lagts på att dokumentera att information om LSS-insatser har getts till den enskilde.

Under hösten 2019 genomfördes granskning av insatsen stödboende inom socialpsykiatri på tema delaktighet och självbestämmande. Granskningen omfattade fyra stödboenden inom lagen om valfrihet (LOV), Långskeppets socialpsykiatriska boende i Bromma stadsdelsförvaltning, Säteritakets stödboende i Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning, Havskattens stödboende i Älvsjö stadsdelsförvaltning och Hammarby sjöstads stödboende i Södermalms stadsdelsförvaltning.⁶

Långskeppet har efter granskningen tagit fram en rutin för tätare kontakt med handläggare. Det ökade samarbetet med handläggare har lett till utförligare beställningar av insatsen stödboende. Regelbundna husmöten har införts för de boende och en förslagslåda har satts upp där det går att lämna synpunkter och förslag till verksamheten.

Säteritaket har infört en rutin för uppföljningsmöte med handläggare cirka en månad efter att den enskilde flyttat in på stödboendet. På de veckovisa personalmötena går bland annat dokumentationen i Parasol igenom. Det har lett till att det dokumenteras bättre och medarbetarna skriver bättre daganteckningar. De personer med LSS-tillhörighet som bodde på stödboendet vid tiden för granskningen har antingen flyttat eller står på kö till LSS-bostad.

Hammarby Sjöstads stödboende har påbörjat ett arbete med att snabbare kontakta handläggare på stadsdelsförvaltningen när innehållet i beställningen behöver förtydligas. Detta har i sin tur lett till att arbetet med genomförandeplaner har kunnat utvecklas.

Havskattens stödboende har sökts upprepade gånger för uppföljning men verksamheten har inte återkommit med svar på uppföljningsfrågorna.

⁶ Delaktighet och självbestämmande - granskning av insatsen stödboende inom socialpsykiatri, Långskeppets, Säteritakets, Havskattens och Hammarby sjöstads stödboende, Funktionshinderinspektörer 2019, dnr 3.4.2/227 2019, socialförvaltningen 2019.

Slutord

Det finns behov av fortsatt arbete med att skapa samsyn kring vad tillräcklig, väsentlig och korrekt innebär i utredningsförfarandet. Arbetet med likställighet över staden behöver ständigt hållas aktivt. Utöver det samordnande arbetet som redan bedrivs via socialförvaltningen inklusive utbildningar och kompetenssatsningar finns det med stor sannolikhet mer vinster att göra med förstärkta samarbeten och utbyten mellan stadsdelsförvaltningarna.

För att stärka kvaliteten på utredningar inom verksamhetsområdet funktionsnedsättning är det särskilt viktigt att frågor om barn och föräldraskap och anhöriga ställs till både kvinnor och män. Det behöver säkerställas att den enskilde kommer till tals oavsett kommunikationssätt och förmåga att beskriva sin situation. Samarbete med anhöriga och företrädare är av stor vikt för målgrupper som har svårigheter att både beskriva de egna förmågorna och behovet av stöd. Att regelbundet erbjuda, informera om och ge stöd till anhöriga är ett angeläget område att fortsatt fokusera på.

Långsiktiga planeringar för den enskilde har lyfts fram i årets granskningar som ett utvecklingsområde för samtliga verksamheter. Detta oavsett om det rör deltagande i daglig verksamhet eller annan sysselsättning eller en planering för att flytta hemifrån eller till ett annat boende.

Planering 2021

Mål 10 i Agenda 2030 handlar om att minska ojämlikheten inom och mellan länder och betonar betydelsen av att arbeta för ett jämlikt samhälle. Mål 10.2 bygger på principen om att alla lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, ålder, funktionsnedsättning, etnicitet, ursprung, religion eller annan ställning bli inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet. I ett jämlikt samhälle ges alla människor möjlighet att delta i en daglig sysselsättning i enlighet med mål 8.5.

Funktionshinderinspektörerna granskar under våren 2021 handläggningen av insatsen sysselsättning enligt SoL inom socialpsykiatri i stadsdelsförvaltningarna Farsta, Norrmalm, Skärholmen och Östermalm. Granskningen omfattar beslut, både bifall och avslag, fattade under 2019. Den enskildes önskemål och möjlighet att komma till tals och planering framåt kommer att

belysas i granskningen. Vidare omfattar granskningen ett antal slumpvis utvalda ärenden där den enskilde är beviljad insatsen boendestöd men inte biståndsbedömd sysselsättning. Syftet är att få en bild av hur behovet av daglig sysselsättning är tillgodosett på annat sätt genom exempelvis arbete, studier eller deltagande i annan verksamhet och hur detta dokumenteras i personakten.

Under hösten 2021 granskar funktionshinderinspektörerna handläggningen av insatsen daglig verksamhet enligt LSS i stadsdelsförvaltningarna Bromma, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen och Skarpnäck. Granskningen omfattar beslut, bifall och avslag, fattade under 2019. Delar som kommer att belysas är vilka personer som beviljas insatsen, hur den enskilde kommer till tals kring önskemål och matchning till verksamhet samt planering framåt.